

Two Archaic Constructions in Persian and Their Similar Examples in Estonian "Possession" & "Pleasantness"

Mohammadreza Omranpour¹, Forough Sahba²

Received: 2/11/2021

Accepted: 21/5/2022

Abstract

Although Persian and Estonian Languages are from two different language families; Persian is from the Iranian branch of Indo-Iranian group of Indo-European Family and Estonian is from the Finnic branch of Finno-Ugric group of Uralic family, but there are some similar and analogous constructions in these two languages which this paper studies and analyses two constructions of them through comparative method which consist of:

Persian

Ma-ra	ketab-i	ast.
<i>I+ra:pre</i>	<i>a book</i>	<i>be:3sg</i>
<i>on(for) me</i>	<i>a book</i>	<i>is</i>
<i>= I have a book.</i>		

Estonian

Mul	on	raamat.
<i>I-adess</i>	<i>be:3sg</i>	<i>a book</i>
<i>on(for) me</i>	<i>is</i>	<i>a book</i>
<i>= I have a book.</i>		

¹ . Associated Professor of Persian Language and Literature, Arak University, Arak, Iran, m-omranpour@Araku.ac.ir ORCID ID: 0009-0007-8556-4452

² . Associated Professor of Persian Language and Literature, Arak University, Arak, Iran, f-sahba@Araku.ac.ir ORCID ID: 0009-0001-0517-0215

Copyright © 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial terms

2- The construction that states something is pleasant or likable for someone.

Persian

Ma-ra	in ketab	kosh ayad.
<i>I+ra:pre</i>	<i>this book</i>	<i>be pleasant:3sg</i>
<i>on(for) me</i>	<i>this book</i>	<i>is pleasant</i>
<i>= I like this book.</i>		

Page | 44

Estonian

Mulle	meeldib	see raamat.
<i>I-allative</i>	<i>be pleasant:3sg</i>	<i>this book</i>
<i>on(for) me</i>	<i>is pleasant</i>	<i>this book</i>
<i>= I like this book.</i>		

The result of the paper:

a) confirms the hypothetical language family named Indo-Uralic consisting of Indo-European and Uralic.

b) indicates that in the far past, there has been a close relationship between Persian and Estonian Languages that researches can be pinpointed its accuracy or inaccuracy by the next researches in the future.

Keywords: The similarity of the *Persian Language* with the *Estonian Language*, *possession construction in Farsi and Estonian*, *pleasantness construction in Farsi and Estonian*, *Comparative Persian grammar*.

Extended Abstract

1. Introduction

"The Persian language, belongs to the Iranian language group, a branch of the Indo-Iranian languages, and is counted among the large and widespread family of Indo-European languages, alongside European languages such as German, Albanian, Greek, and others." (Abolghasemi, 1373: 5-20) But the Estonian language, belongs to the

Finnic branch of the Uralic language family. (Erelt, 2007: 131 & 275) It is related to languages such as Finnish and Hungarian and is currently one of the smallest languages in the world. It is the only official language of Estonia in the state and governmental institutions, and since 2004, it has been accepted as an official language in the European Union, fulfilling all the necessary functions within the language scope for an independent country (R.K. Sutrop, 2015: 4 & 13).

The Persian and Estonian languages are completely different in terms of script; Persian, written from right to left, differs from the scripts of European languages, including Estonian, which is derived from Latin and written from left to right. However, despite the difference in the language family, apart from the script and long distance, these two languages have many similarities both structurally and morphologically and lexically, such as:

- The inflection of six-person pronouns and verbs
- The construction of a number of compound words and compound numbers
- The construction of noun phrases composed of preceding adjectives + nouns
- The pattern of archaic genitive construction (*Ez afe* construction: POSSESSOR + RA+ POSSESSED)
- Structure of existential sentences (sentences indicating the existence of something in a place) and sentences indicating necessity, obligation, or compulsion

Among the similar patterns and constructions evident in Persian and Estonian, two well-known and highly used structures exist, which this article refers to as "Possession" and "Pleasantness" structures, comparing and analyzing them.

The structures of two patterns, either "Possession" or "Pleasantness, are made based on the "XSV" or "XVS" pattern. (That means the patterns begin with the complemental group "X", then the verb "V" and after that the subject "S" come).

Research Question(s)

What similarities are there in Persian and Estonian?

2. Literature Review

In the field of comparative and contrastive linguistics, many works have been done comparing aspects of Persian language with other languages

such as English, French, Russian, Spanish and German. Also, extensive research has been done on the Estonian language compared to other languages such as Russian, Turkish, German and English. However, based on the searches conducted for this article, no research - neither general nor specific - was found on the comparison of the Persian and Estonian languages.

3. Methodology

As this research is a structural comparative study, it mainly focuses on two patterns about possession and pleasantness in Persian and Estonian languages. This study is conducted as a case study, involving the description and analysis of these two structures and its main purpose is to investigate the similarity of them within the scope of Persian and Estonian syntax.

The necessary materials were gathered through library research, by observing Persian language texts and Estonian syntax reference books then the data from both languages were described and analyzed through the contrastive method.

4. Results

Persian and Estonian are from two different language families, but there are many similarities in their structures.

a: What stands out in this similarity is that most of the structures in contemporary Estonian are similar to the ancient structures of Persian.

b: Although with a slight similarity between two languages, it cannot be said that two languages are related or have a common root, but in terms of the fact that the similarity in constructions is other than lexical and structural similarities, which may be the result of coincidence or borrowing, so if the frequency of structural similarities increases the assumption of kinship between two languages is strengthened.

c: In addition, the existence of such homogeneous constructions in two languages can be another point in confirming the hypothesis of those who believe that the branch of Indo-European languages and the branch of Uralic languages come from the same origin called Indo-Uralic languages.

References (Persian)

Abu al-Qasimi, Mohsen; History of the Persian Language; 1st edition, Tehran: Samt, 1373.

Abu Mahbub, Ahmad; The Structure of the Persian Language; 2nd edition, Tehran, Mitra, 1381.

Ibn Balkhi; Farsnameh; edited by Guy Le Strange and Reynold Alleyne Nicholson, Tehran: Asatir, 1385.

ISNA (Iranian Students News Agency); "<https://www.isna.ir/news/97060703611>": Shahrvivar 7th, 1397.

Young Journalists Club; "<https://yjc.ir/fa/news/41622719>": Aban 27th, 1391.

Bahar (Malak al-Sho'ara); Stylistics; 3 volumes, 4th edition, Tehran: Amir Kabir, 1355.

Bigdeli, Gholamhossein; "Persian Manuscripts in Ghazan and Tartu and the Second Volume of Sehah al-Ajam," Ayande, Seventh Year, No. 8, 1360: 626-630.

Panj Ostad (Five Professors); Persian Grammar; compiled by Amir Ashraf Al-Ketabi, 4th edition, Tehran: Ashrafi, 1366.

Jowayni, Ala al-Din Ata Malek Mohammad; History of Jahangosha -ye Jowayni; edited by Mohammad Qazvini, supervised by Parviz Babaei, 2nd edition, Tehran: Negah, 1391.

Khanlari (Natel), Parviz; History of the Persian Language; 3 volumes, new edition, Tehran: Nashr-e Now, 1365.

Zarrinkoub, Abdol Hossein; Two Centuries of Silence; The course of events and historical situations of Iran in the first two centuries of Islam from the Arab invasion to the emergence of the Taherian, 9th edition, Tehran: Sokhan, 1378.

Siahvash, Seyyed Aboutorab; "Hellenism and its Role in Iranian Culture Before Islam," Cultural Sociology, Fifth Year, No. 4, 1393: 37-58.

Sadeghi, Ali Ashraf; "Prepositions in Contemporary Persian," Journal of Literature and Humanities Faculty of Tabriz, No. 95 and 96, 1349: 441-473.

Sadeghi, Ali Ashraf; "Ra in Contemporary Persian," Journal of Literature and Humanities Faculty of Tabriz, Year 22, No. 94, 1349: 9-22.

Sadeghi, Ali Ashraf, and Arjang, Gholamreza; Fourth Year Grammar of General Secondary Education, Tehran: Ministry of Education, 1358.

Farshidvard, Khosrow; "The Structure of the Verbal Sentence and its Evolution in Persian Language," Journal of Literature and Humanities Faculty of Isfahan University, First Year, No. 8, 1351: 256-299.

Farshidvard, Khosrow; Today Comprehensive Grammar, Tehran, Sokhan, 1382.

Mashregh News; "<http://mashreghnews.ir/news/869673>," Tir 8th, 1397.

Mojmal al-Tawarikh wa al-Qesas; Author?, edited by Malik al-Sho'ara Bahar, 2nd edition, Tehran: Kolaleh Khavar, without dates.

Naghzguay-e Kohan, Mehrdad; "Expression of Possession in Modern Persian," *Grammar* (Special Issue of the Academy of Sciences), No. 12, 1395: 171-192.

Hunter, Shirin, & Others.; *Islam in Russia (Identity and Security Policies)*, translated by Elahe Koolai and others, Tehran: Nashr-e Ney, 1390.

Homayounfarokh, Abdolrahim; *Comprehensive Persian Language Syntax*, compiled by Rukn al-Din Homayunfarokh, Tehran: Elmie, 1364.

Vahidian Kamyar, with the cooperation of Gholamreza Emrani; *Persian Language Grammar* (1st volume), 1st edition, Tehran: Samt, 1379.

Estonian References

Carpelan, Christian & Asko Parpola & Petteri Koskikallio (eds.); *Early Contacts between Uralic and Indo-European; Linguistic and Archaeological Considerations*, (Papers presented at an international symposium held at the Tvärminne Research Station of the University of Helsinki, 1999), 2nd edition, Helsinki: Finno-Ugric Society, 2007.

Ehala, Martin; 'The Word Order of Estonian: Implication to Ununiversal Language', *Journal of Universal Language* 7,2006: 49-89.

Erelt, Mati (As Editor in Chief) & Tiit Erelt, Henn Saari, Ulle viks; *Eesti Keele Grammatika I (Morfoloogiline Sonamoodustus)*, Tallinn, Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut, 1995.

Erelt, Mati; *Eestonian-Typological studies I*, Tartu: University of Tartu, 1996.

Erelt, Mati & Metslang, Helle; 'Estonian Clause Patterns--from Finno-Ugric to Standard Average European', *Linguistica Uralica* XLII (4), 2006: 254-266.

Erelt, Mati; *Estonian Language*; 2nd edition, Tallinn: Estonian Academy Publisher, 2007.

Erelt, Mati; *Eesti Keele Lauseopetus*, Tartu: Tartu Ulikool, 2013.

Ets, Tiina Kaia; *Estonian; language competencies for Peace Corps volunteers in the Republic of Estonia*, Washington, Peace Corps of the United States, 1992.

Hakyung, Jung; *The Syntax of the Be-Possessive, Parametric variation and surface diversities*, *Linguistik Aktuell/Linguistics Today* (LA), Volume 172, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2011.

Heine, Bernd; *Cognitive Foundations of Grammar*, Oxford: Oxford

- University Press, 1997.
- ILves, Marja: Estonian Language(Training materials), Estonia, Tallinn, Siseministeerium, 2019.
- Kalnača, Andra & Lokmane, Ilze & Metslang, Helena: "Subject Case Alternation in Latvian and Estonian existential clauses", Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat Estonian Papers in Applied Linguistics , 2019, 15, 53-82
- Kitsnik, Mare & Kingisepp, Leelo; Teach yourself Estonian, US: McGraw-Hill Companies, 2012.
- Kloekhorst, Alwin: "Some Indo-Uralic Aspects of Hittite", The Journal of Indo-European Studies, Volume 36, Number 1 & 2, Spring/Summer 2008, 88-95
- Lindstrom, Liina & Tragel, Ilona; The Possessive Perfect Construction in Estonian, Folia Linguistica, December; <https://www.researchgate.net/publication/275684874>, 2010.
- Moseley, Christopher; Colloquial Estonian (The Complete course for Beginners), London, Routledge, 2008.
- Sutrop, Urmas; Estonian Language, 5th edition, Tallinn: Estonian Institute, 2015.
- Verschik, Anna; 'The language situation in Estonia', Journal of Baltic Studies, 36:3, 2005: 283-316.
- Vihma; Helgi; 'On the Origin of the Ideas of Estonian Language Reformer Johannes Aavik', Baltic Journal of European Studies, Tallinn, University of Technology, Vol. 1, No. 1(9), 2011, 326-344.

فصلنامه

سال ۲۱، شماره ۸۳، بهار ۱۴۰۳، ص ۱۶۷-۱۹۴

مقاله پژوهشی

DOI: <https://doi.org/10.2634/Lire.21.83.167>

دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

دکتر محمدرضا عمرانپور^۱؛ دکتر فروغ صهبا^۲

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۸/۱۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۲/۳۱

چکیده

بنابر تقسیم‌بندی زبان‌شناسان، زبان فارسی و استونیایی^۱ از دو خانواده زبانی متفاوتند؛ اما در این دو زبان ساختها و عناصر متناظر و مشابه بسیاری هست؛ از جمله دو ساخت کهنگرای «دارندگی» و «خوشایندی» در زبان فارسی که در ساختار نحوی و صرفی مشابهت زیادی دارد با دو ساخت متناظر که امروزه در زبان استونیایی به کار می‌رود. این مقاله پس از توضیح مختصری در باره اجزای سازنده آنها به بررسی و تحلیل تطبیقی این دو ساخت در فارسی و استونیایی می‌پردازد:

۱. ساخت بیان دارندگی، ساختی که دلالت می‌کند بر اینکه کسی دارنده چیزی است یا چیزی متعلق به کسی است؛ مانند «مرا کتابی است». در فارسی و معادل آن در زبان استونیایی، مانند

Mul
I-adess
on me
مرا

On
be:3sg
Is
است

vend.
a brother
a brother
برادری

۱. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اراک. نویسنده مسئول

ORCID ID: 0009-0007-8556-4452

۲. دانشیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه اراک

ORCID ID: 0009-0001-0517-0215

m-omranpour@Araku.ac.ir

f-sahba@Araku.ac.ir

Copyright© 2024, the Authors | Publishing Rights, ASPI. This open-access article is published under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License which permits Share (copy and redistribute the material in any medium or format) and Adapt (remix, transform, and build upon the material) under the Attribution-NonCommercial term s.

۲. ساخت بیان خوشایندی، ساختی که حاکی است از اینکه کسی، چیزی را دوست دارد یا چیزی خوشایند کسی است؛ مانند «مرا این کتاب خوش آید.» در فارسی و معادل آن در زبان استونیایی؛ مانند

Mulle I-allative on(for) me مرا	meeldib be pleasant:3sg is pleasant خوش آید	see raamat. this book this book این کتاب
--	--	---

نتیجه پژوهش اولاً تقویت‌کننده نظر زبانشناسانی است که معتقد به خانواده زبانهای هند و اورالیک هستند. ثانياً بیانگر این پیشفرض است که دو زبان فارسی و استونیایی از ارتباط یا پیوند بسیار دوری برخوردارند که پژوهشهای مقابله‌ای دیگر می‌تواند نفی یا اثبات آن را معین کند.

کلیدواژه‌ها: همانندی زبان فارسی با زبان استونیایی، ساخت دارندگی در فارسی و استونیایی، ساخت خوشایندی در فارسی و استونیایی، دستور زبان فارسی تطبیقی.

مقدمه

در حوزهٔ زبانشناسی مقابله‌ای، که پیشینهٔ مدون آن به آغاز نیمهٔ دوم قرن بیست میلادی و پژوهشهای رابرت لادو^۱، زبانشناس آمریکایی می‌رسد، آثار فراوانی در مقایسهٔ جنبه‌هایی از زبان فارسی با زبانهای دیگر از قبیل انگلیسی، فرانسه، روسی، اسپانیایی و آلمانی تولید شده است. تحقیقات زیادی هم در مقابلهٔ زبان استونیایی با زبانهای دیگر مانند روسی، ترکی، آلمانی و انگلیسی انجام شده است؛ اما بر مبنای جستجوهای مقالهٔ پیش رو، پژوهشی - نه کلی و نه موردی - در مقابلهٔ زبان فارسی و استونیایی یافت نشد.

زبان فارسی و زبان استونیایی به مردمانی متعلق است در دو منطقه جغرافیایی دور از هم که به لحاظ فاصله مکانی و مسائل سیاسی و موانع دیگر، ظاهراً تا دههٔ نود قرن بیستم میلادی و جدا شدن استونی از شوروی سابق با هم ارتباط زیادی نداشته‌اند. بر همین اساس، پژوهشی مقابله‌ای یا تطبیقی در پیوند با تفاوتها یا همسانیهای این دو زبان شکل نگرفته است. این عدم ارتباط به مفهوم بیخبری مطلق و بی‌اطلاعی از زبان و فرهنگ یکدیگر نیست: «نسخه‌های خطی نفیس فارسی مخصوصاً کتابهای کتابخانه

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

شخصی کی خسرو میرزا، شاهزاده قاجار، که در تاریخ شعبان سال ۱۲۲۲ هجری قمری در گرجستان به طریق دوستی به گریبایدوف^۳ هدیه شده است و مجموع آنها اکنون در کتابخانه شرقشناسی شهر تارتو^۴ نگهداری می‌شود» (ر.ک. بیگدلی، ۱۳۶۰: ۶۲۷) از وجود افرادی حکایت می‌کند که از محتوا و ارزش این آثار گرانها باخبر بوده، و آنها را به آنجا انتقال داده‌اند.

زبان فارسی، که اسناد آن به حدود دو هزار و پانصد سال قبل می‌رسد از گروه زبانهای ایرانی از شاخه زبانهای هند و ایرانی و از خانواده بزرگ و گسترده زبانهای هند و اروپایی به‌شمار می‌رود و با زبانهای اروپایی از قبیل زبانهای آلمانی، آلبانیایی، یونانی و... هم‌خانواده است (ر.ک. ابوالقاسمی، ۱۳۷۳: ۵-۲۰).

زبان استونیایی، که قدیمترین نشانه‌های مکتوب آن به اوایل قرن سیزدهم میلادی می‌رسد از شاخه فینیک^۵ از خانواده زبانهای اورالیک^۶ است (Erelt, 2007: 131&275) و با زبانهای فنلاندی و مجارستانی هم‌خانواده است و در حال حاضر یکی از کوچکترین زبانهای جهان و تنها زبان رسمی استونی در دولت و مؤسسات دولتی است که در همه مقاطع تحصیلی از ابتدایی تا سطح دانشگاه، زبان تدریس است و از سال ۲۰۰۴ در اتحادیه اروپا به عنوان زبان رسمی پذیرفته شده است که تمام عملکردهای لازم را در حیطه زبان برای کشوری مستقل برآورده می‌کند (ر.ک. Sutrop, 2015: 4&13).

زبان فارسی و استونیایی از نظر نوشتاری کاملاً متفاوت هستند. گرچه زبان فارسی پیش از ورود اسلام به ایران از خط مخصوص به خود برخوردار بوده، پس از اسلام از الفبایی که مشابه الفبای زبان عربی است برای نوشتن استفاده کرده است که از راست به چپ نوشته می‌شود و به طور کلی شکل نوشتاری آن با خط زبانهای اروپایی از جمله خط استونیایی، که برگرفته از لاتین است و از چپ به راست نوشته می‌شود، متفاوت است؛ اما دو زبان غیر از خط و فاصله مکانی، هم از لحاظ برون زبانی و هم از جنبه‌های درون زبانی وجوه همسان فراوانی دارند.

مردم و مرز و بوم هر دو زبان از لحاظ برون زبانی، چندین بار مورد هجوم بیگانگان قرار گرفته‌اند؛ اما باز مانند ققنوس سر بلند کرده و قامت برافراشته‌اند؛ حمله اسکندر، اعراب و ترکان آسیای میانه از هجومهای ویرانگری بوده است که مدت‌ها سرزمین زبان فارسی را تحت سیطره خود در آورده و آن اقوام بر آن حکم رانده‌اند. زبان فارسی گرچه مدت‌ها تحت سلطه زبان بیگانه بوده باز به همت اهل آن استقلال خود را بازیافته

«مردم و سرزمین استونی نیز پیوسته مورد هجوم بیگانگانی چون حاکمان دانمارک، لهستان، سوئد، روسیه و آلمان بوده‌اند» (ر.ک. Sutrop, 2015: 14) و زبانشان تحت تأثیر و هجوم زبانهای دیگر بویژه زبان آلمانی و روسی قرار گرفته تا بدانجا که «اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم، کاربرد زبان استونیایی بین اهل آن ممنوع و فقط زبان روسی یا آلمانی برای ارتباط مجاز بوده است» (ر.ک. Vihma, 2011: 328)؛ اما گویندگان آن پیوسته تلاش کرده‌اند تا آن را زنده نگه دارند و توسعه دهند؛ چنانکه امروزه متخصصان زیادی در سازمان گسترده‌ای به نام «مؤسسه زبان استونیایی»^۸ در زمینه‌های گوناگون واژگان، نحو، فرهنگ‌نویسی و غیره تلاش می‌کنند و بر این باورند که «زبانشان، زبان علم مدرن است از زیست‌شناسی مولکولی تا نجوم، رایانه، نشانه‌شناسی و غیره و در همه زمینه‌های زندگی اجتماعی و سیاسی از قبیل ارتش، تئاتر، هوانوردی و روزنامه‌نگاری، کارکرد دارد و پاسخگو است» (ر.ک. Sutrop, 2015: 4).

از لحاظ درون‌زبانی نیز با وجود اختلاف خانواده‌زبانی و اختلاف خط در هر دو زبان فارسی و استونیایی، همگونیهای گسترده‌ای، چه از دیدگاه ساختاری و چه واژگانی وجود دارد. گرچه وجود واژگان هم‌ریشه و مشابه ممکن است بر وام‌گیری مبتنی باشد از آنجا که تغییر و تحول ساختهای زبانی بسیار کند شکل می‌گیرد و الزاماً به دنبال تغییر خط یا بر اثر مهاجرت تغییر نمی‌کند، وجود ساختهای مشابه از امور مهم دیگر از قبیل ارتباط و پیوند قومی، ارتباط سیاسی و اجتماعی و پیوند و خویشاوندی زبانی می‌کند و قابل بررسی و پیگیری است؛ چنانکه در پژوهشهای گذشته به طور عام «به نشانه‌هایی از ارتباط ایرانیان و یوگریهای باستان اشاره شده است که زبانشان از زیرشاخه‌های خانواده اورالیک است و گروهی از آنان در شمال غرب روسیه ساکن بوده‌اند» (ر.ک. Carpelan, 2007: 289-300).

دو ساخت متناظر بین ساختهای مشابهی که در دو زبان فارسی و استونیایی به چشم می‌خورد برجسته می‌نماید: ساخت «دارندگی»^۹ و ساخت «خوشایندی»^{۱۰}.
دو ساخت مورد نظر در زبان فارسی، کهن‌گرا و ادیبانه است و در فارسی معاصر خیلی کاربرد ندارد و اگر هم به کار رود با اندکی تغییر در سازه‌های آنها مورد استفاده قرار می‌گیرد؛ اما در زبان استونیایی به گفتار و نوشتار امروز مردم استونی متعلق است؛

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

با این حال، همسانی آنها در دو زبان به ساختار کلی آنها منحصر نمی‌شود؛ بلکه شامل سازه‌های اساسی آنها نیز می‌شود؛ بدین لحاظ، بنا به اهمیتی که نقش نما، ضمیر شخصی و فعل در محور جانشینی و همنشینی این ساختها دارد، ابتدا این سازه‌ها در پیش‌زمینه به صورت توصیفی - تطبیقی بیان، و سپس در بخشهای بعدی مقاله، ساختهای فارسی و مقابله آنها با ساختهای استونیایی بررسی و تحلیل می‌شود.

۱. پیش‌زمینه

طرح سه مقوله «نقش‌نما»، «ضمیر» و «فعل»، علاوه بر اینکه مبنای ساختهای مورد بحث است و آگاهی نسبت به آنها برای ورود به بحث اصلی بویژه ساختهای استونیایی ضرورت دارد به لحاظ متناظر بودن آنها در دو زبان فارسی و استونیایی نیز حائز اهمیت است.

الف) نقش‌نما

منظور از «نقش‌نما» عنصری است که قبل یا بعد از هر سازه می‌آید و نقش آن سازه را در سازه بزرگتر از قبیل گروه، جمله‌واره و جمله نشان می‌دهد. بنابر نظر مارتینه، تکواژ یا واژه یا گروهی است که «برای نشان دادن نقش و رابطه جزئی از جمله با خود جمله یا هسته مرکزی آن یعنی محمول یا مسند و یا با هر جزء دیگری به کار رود» (ر.ک. صادقی، ۱۳۴۹: ۴۴۱).

نقش‌نما ممکن است تکواژ مستقل یا واژه باشد؛ مانند حروف اضافه در زبان فارسی یا تکواژ غیر مستقل باشد؛ مانند «پسایند» یا «پی‌بست»های نقش‌نما^{۱۱} در زبان استونیایی. در زبان استونیایی برخی از حروف اضافه^{۱۲} وجود ندارد و به جای آن، «یازده پسایند یا پی‌بست مشخص وجود دارد که هر کدام معادل یک یا چند حرف اضافه در برخی از زبانهای هندو اروپایی مانند زبان فارسی یا انگلیسی است» (ر.ک. Moseley, 2008: 52) که عبارت است از: «l, le, lt, s, sse, st, ks, ni, na, ga, ta» (Erelt, 2007: 34).

پی‌بست‌های استونیایی	معادل فارسی	معادل انگلیسی
le و l	«برای» و «رای» تخصیص و تعلق و مالکیت	to, for, on, at
lt و st	از	from, out of
S	اندر، در، درون	in
Sse	به سوی	into
	الف: (دال بر تغییر حالت) معادل ندارد.	معادل ندارد

for, to, by	ب: (طول زمان، انتهای زمان) تا	ks	۷
untill, till	تا	Ni	۸
as	به عنوان، به صورت، به شکل	Na	۹
with	با	Ga	۱۰
without	بی، بدون	Ta	۱۱

در این بحث، پی‌بست «l» معادل نقش‌نمای «را» در ساخت «دارندگی» و «le» معادل نقش‌نمای «را» در ساخت «خوشایندی» به کار رفته است.

ب) ضمیر شخصی

همانند زبان فارسی، که سه ضمیر شخصی به شکل مفرد و جمع برای گوینده و شنونده و غایب در دو شکل واژگانی گسسته و پیوسته دارد (ر.ک. صادقی، ۱۳۵۸: ۴۶-۴۸) در زبان استونیایی نیز «ضمایر شخصی سه‌گانه به شکل مفرد و جمع در دو شکل واژگانی بلند و کوتاه وجود دارد» (ر.ک. Erelt, 2007: 46) تنها با این اختلاف، که ضمایر پیوسته فارسی حتماً در پیوستگی با واژه دیگر به کار می‌رود اما «کاربرد ضمایر شخصی کوتاه استونیایی با شکل بلند آنها فرقی ندارد و در ساختار جمله می‌توان به جای ضمیر شخصی بلند از شکل کوتاه آن استفاده کرد» (ر.ک. Erelt, 2007: 210).

نکته دیگر در همانندی ضمایر شخصی در فارسی و استونیایی «نبود اختلاف بین زن و مرد است» (ر.ک. Kitsnik, 2008: 30). برخلاف برخی زبانها، که نوع ضمیر با توجه به مرجع مذکر یا مؤنث آن فرق می‌کند (مانند زبان انگلیسی که «he» برای سوم شخص مفرد مذکر و «she» برای مؤنث به کار می‌رود). در فارسی و استونیایی دلالت ضمایر شخصی بر مرجع مذکر یا مؤنث یکسان است^{۱۳}:

ضمایر شخصی اصلی

فارسی	کوتاه شده ^{۱۴}	شکل کامل	
من	Ma	Mina	اول شخص مفرد
تو	Sa	Sina	دوم شخص مفرد
او	Ta	Tema	سوم شخص مفرد
ما	Me	Meie	اول شخص جمع
شما	Te	Teie	دوم شخص جمع
آنها	Nad	Nemad	سوم شخص جمع

کاربرد ضمیر در زبان استونیایی همانند آن در زبان فارسی است؛ یعنی در همان

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

نقش‌هایی که در زبان فارسی به کار می‌رود در زبان استونیایی نیز کاربرد دارد؛ فقط اختلاف آنها به نقش‌نما در گروه‌های متممی مربوط است که در «زبان استونیایی به جای حرف اضافه از پی‌بست‌های معادل حروف اضافه استفاده می‌شود» (Erelt, 2007: 46).

در زبان استونیایی هر اسم یا ضمیر چهارده حالت دارد: سه حالت اولیه جنبه مبنایی و قاموسی دارد و یازده حالت دیگر شامل متمم‌های مفعولی و قیدی می‌شود. حالت اول، همان شکل قاموسی واژه است که در جمله بدون هرگونه پی‌بستی به کار می‌رود؛ اما شکل دوم، که حالت اضافی یا ملکی نامیده می‌شود و بر اساس شکل اول واژه ساخته می‌شود، مبنایی است برای ساخت اضافه ملکی و متمم فعلی و قیدی (ر.ک. ۲۰۲: ۲۰۷، Erelt).

مانند شکل دوم ضمائر شخصی در جدول زیر:

مفرد	جمع
minu (mu) من	meie (me) ما
sinu (su) تو	teie (te) شما
tema (ta) او	nende - آنها

(Moseley, 2008: 32)

برای ساخت اضافه ملکی، شکل دوم اسم یا ضمیر، که اصطلاحاً مضاف الیه نامیده می‌شود در ابتدای گروه اسمی و مضاف پس از آن به عنوان هسته گروه قرار می‌گیرد؛ مانند «minu nimi» به معنی «نام من»؛ اما «ساخت حالت‌های دیگر یعنی متمم‌های فعلی و قیدی با اضافه کردن یکی از پی‌بست‌های مورد اشاره در بخش الف به حالت دوم شکل می‌گیرد» (ر.ک. Moseley, 2008: 32)؛ برای نمونه چنانچه بخواهیم با استفاده از ضمیر، گروه متممی اعم از متمم فعلی یا متمم قیدی بسازیم، شکل دوم ضمیر مورد نظر را می‌گیریم و پی‌بست خاصی را به آن اضافه می‌کنیم که معادل حرف اضافه فارسی یا انگلیسی است (ر.ک. Erelt, 2007: 34)؛ مانند

«minu+l» یا «mu+l» معادل گروه متممی «مرا» در ساخت «دارندگی»

«minu+le» یا «mu+lle» معادل گروه متممی «مرا» در ساخت «خوشایندی»

«minu+ga» معادل گروه متممی «با من» برای بیان «همراهی» یا «مصاحبت و

معیت».

ج) فعل

ساخت فعل در زبان استونیایی با معادل خود در زبان فارسی شباهت زیادی دارد؛ مثلاً «زمان حال ساده در هر دو زبان از پیوند بن فعل و شناسه‌های ششگانه ذیل پدید می‌آید» (رک. Moseley, 2008: 13) و شناسه فعل نیز از نظر شخص و جمع و مفرد بودن با اندکی اختلاف و استثنا همانند زبان فارسی با نهاد مطابقت می‌کند (رک. Erelt, 2007: 94):

مفرد	جمع
n م-	me یم-
d ی-	te ید-
b د-	vad ند-

مانند «زمان حال ساده» و «گذشته ساده» از مصدر «olema» معادل «بودن»، که در هر دو زبان فارسی و استونیایی «قسمی فعل بی‌قاعده است و هم به عنوان فعل ربطی و هم به عنوان فعل کمکی برای ساخت نقلی و بعید به کار می‌رود» (رک. Moseley, 2008: 13)؛ (Ets, 1992: 93) به شکل زیر:

زمان حال ساده

مفرد	جمع
ole+n هست+م	ole+me هست+یم
ole+d هست+ی	ole+te هست+ید
on هست+و	on هست+ند

زمان گذشته ساده

مفرد	جمع
oli+n بود+م	oli+me بود+یم
oli+d بود+ی	oli+te بود+ید
oli بود+و	oli+d بود+ند

(رک. Moseley, 2008: 13&36)

درباره زمان ماضی نقلی در استونیایی این نکته قابل توجه است که تمام سازه‌های آن مانند نوعی از ساخت ماضی نقلی در گذشته زبان فارسی است که بهار از آنها به «نیشابوری» یاد می‌کند (رک. بهار، ۱۳۵۵: ۲۴۷) و از پیوست «اسم مفعول یا صفت مفعولی» فعل مورد نظر و حال ساده «بودن» شکل می‌گیرد:

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

مفرد	جمع
olen + logenud خوانده استم	oleme + logenud خوانده استیم
oled + logenud خوانده استی	olete + logenud خوانده استید
on + logenud خوانده است	on + logenud خوانده استند

(Moseley, 2008:60)

و ماضی بعید از پیوست «اسم مفعول یا صفت مفعولی» فعل مورد نظر با ماضی ساده «بودن» ساخته می‌شود:

مفرد	جمع
olin + logenud خوانده بودم	olime + logenud خوانده بودیم
olid + logenud خوانده بودی	olite + logenud خوانده بودید
oli + logenud خوانده بود	olid + logenud خوانده بودند

(Erel, 2007:61-63. ر.ک.)

در هردو ساخت ماضی نقلی و ماضی بعید، سازه «logenud» اسم مفعول، معادل «خوانده» فارسی و متشکل از «loge» بن فعل از مصدر «logema» به معنی خواندن و «nud» پسوند ساخت صفت مفعولی است.

۲. دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی

در زبان فارسی و استونیایی ساختهای مشابه فراوانی هست که پرداختن به همه آنها از حد یک مقاله بیرون است؛ اما دو ساخت مشهور و بسیار پر کاربرد در زبان استونیایی وجود دارد که در این مقاله از آنها با عناوین «ساخت دارندگی» و «ساخت خوشایندی» یاد، و به بررسی و تحلیل و مقایسه آنها با نمونه‌های موجود در زبان فارسی پرداخته می‌شود. دلیل گزینش این دو ساخت این است که علاوه بر اینکه مبنای ساختهای دیگر است، معادلهای فارسی دو ساخت از نوعی بار ادبی و هنری برخوردار است و افزون بر کاربرد گسترده آنها در متون گذشته در آثار برخی از شاعران کهن‌گرای معاصر نیز گاهی به چشم می‌خورد. در انتهای مقاله به منظور اطلاع خواننده و پیشنهاد برای بررسیهای آینده به نمونه‌های دیگری از ساختهای مشابه در دو زبان اشاره می‌شود.

۲-۱ ساخت بیان «دارندگی»

«دارندگی» یا مالکیت^۹ یکی از مفاهیم مشترک بین همه انسانها در زمانها و مکانهای گوناگون است که ساخت آن در زبان از دو عنصر اصلی «دارنده»^{۱۵} و «داشته»^{۱۶} یا مالک

و مملوک و عنصر دیگری از قبیل «نقش‌نما» و «فعل» تشکیل می‌شود که نشانگر پیوند بین «دارنده» و «داشته» است. زبان‌شناسان با توجه به شکل پیوند دهنده بین دو عنصر «دارنده» و «داشته» و ساخت پدید آمده، آن را سه قسم دانسته‌اند:

«ساخت مستقیم توصیفی یا اسمی»، «ساخت مستقیم گزاره‌ای» و «ساخت غیرمستقیم». هرکدام از ساختهای سه‌گانه دارندگی، چه از لحاظ ساخت و چه از لحاظ مفهوم گونه‌های متنوعی دارد که در بسیاری از زبانها از جمله زبان فارسی، اقسام آنها بررسی شده است (ر.ک. نغزگوی کهن، ۱۳۹۵: ۱۷۶؛ و Heine, ۱۳۹۷: ۸۳-۱۰۸).

«قسم "مستقیم گزاره‌ای"، که دارندگی را در قالب جمله بیان می‌کند با تکیه بر فعل جمله به دو گونه "have-type" و "be-type" یا گونه مبتنی بر فعل "داشتن" و گونه مبتنی بر فعل "بودن" تقسیم شده است» (Hakyung, 2011, 19). آنچه در مقاله مورد توجه است گونه «be-type» یا ساخت مبتنی بر فعل «بودن» از اقسام «گزاره‌ای» دارندگی در دو زبان فارسی و استونیایی است که بین آنها همانندی تام وجود دارد.

فارسی:	مرا برادری است.
استونیایی:	mul on vend.
مفهوم در انگلیسی:	I have a brother.

۱-۱-۲ ساخت بیان «دارندگی» در زبان فارسی

در زبان فارسی مانند بسیاری از زبانها برای بیان دارندگی یا بنابر اصطلاح دستورنویسان برای بیان «تملیک» دو قسم ساخت گزاره‌ای وجود دارد: ساخت مبتنی بر فعل «داشتن» و ساخت مبتنی بر فعل «بودن».

در ساختار مبتنی بر فعل «داشتن»، که از الگوی «SOV» یا «نهاد+ مفعول+ فعل داشتن» برای ایجاد جمله استفاده می‌شود، معمولاً گروه نهادی «S» به عنوان «دارنده» یا مالک در ابتدا و گروه فعلی «V» یعنی فعل «داشتن» در پایان جمله و «داشته» یا مملوک به عنوان گروه مفعولی «O» بین آن دو قرار می‌گیرد؛ مانند «من کتابی دارم». در ساخت مبتنی بر فعل «بودن»، که از الگوی «SXV» یا «نهاد+ گروه متممی+ فعل اسنادی» برای ساخت جمله استفاده می‌شود، «داشته» یا مملوک در جایگاه گروه نهادی «S» قرار می‌گیرد و «دارنده» یا مالک در سازه‌ای به شکل گروه متممی «X» و در پایان فعل

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

اسنادی یا ربطی «V» می‌آید؛ مانند:

«کتاب از آن (مال، متعلق به) من است.»

برای ساخت دوم یعنی نهاد قرار دادن «داشته» یا مملوک در گذشته شکل دیگری نیز بوده آن هم مبتنی بر فعل «بودن» که برای ایجاد آن از الگوی «XSV» یا «گروه متممی + نهاد + فعل ربطی» استفاده می‌شده است؛ مانند «مرا کتابی هست.»

تنها اختلاف دو الگوی «SXV» و «XSV» این است که سازه «X» یعنی گروه متممی متشکل از «نقش‌نمای پیشین + گروه اسمی» در اولی به شکل جمله‌های معمولی پس از نهاد آمده است؛ اما در ساخت کهنگرا یعنی الگوی «XSV»، سازه «X» به عنوان گروه متممی متشکل از «اسم + نقش‌نمای پسین» در آغاز جمله و گروه نهادی «S» پس از آن و بالاخره گروه فعلی «V» در پایان ساخت قرار می‌گیرد.

الگوی «XSV» برای بیان مفاهیم زیادی کاربرد دارد؛ اما زمانی که برای بیان «دارندگی» به کار می‌رود، دو عنصر «را» و فعل «بودن» از سازه‌های اصلی آن است؛ بدین صورت که غالباً گروه متممی شامل «دارنده» یا مالک به صورت اسم یا ضمیر و نقش‌نمای پسین «را» در همراهی آن در آغاز جمله و «داشته» یا مملوک به عنوان گروه نهادی بعد از آن و فعل ربطی یا اسنادی «بودن» در پایان جمله قرار می‌گرفته است. ساخت «دارندگی» با استفاده از فعل «بودن»، خاص زبان فارسی نیست و در بسیاری از زبانهای دیگر نیز وجود دارد. نغزگوی کهن در مقاله‌ای ضمن بررسی انواع ساختهای بیان مالکیت به این مطلب اشاره کرده است که:

بعضی از زبانها (مثل تعدادی از زبانهای هندو و اروپایی از جمله فارسی نو) علاوه بر افعال ملکی از فعل «بودن» نیز برای بیان مالکیت استفاده می‌کنند که در آن، مالک یا مملوک می‌توانند فاعل فعل ربطی یا متمم فعل ربطی باشند (ر.ک. نغزگوی کهن، ۱۳۹۵: ۱۸۶).

بنابه گفته خانلری در دوره‌هایی از تاریخ زبان فارسی، ساختار مبتنی بر فعل «داشتن» به کار نمی‌رفته و به جای آن از ساختار دوم استفاده می‌شده است. خانلری با ذکر نمونه‌هایی از آثار مختلف درباره ساخت جایگزین می‌گوید:

فعل «بودن» با حرف «را» معادل فعل «داشتن» است و این استعمال در متون این دوره^{۱۷} عام است؛ یعنی بی استثنا در همه وجود دارد و گاهی کلمه «داشتن» در این مورد مطلقاً به کار نمی‌رود؛ مانند

مرا ... کتابی است (هجوی، ۶۳).

او را ده پسر بود (مجمل، ۱۵۰).

محمد را غلامی بود (سیاست نامه، ۲۱۶).

زاغی را دختری بود (مرزبان نامه، ۱۴۹)؛ (ر.ک. خانلری، ۱۳۶۵: ج ۳/۳۹۵-۳۹۷).

ساختار خاص این عبارتها موجب اظهار نظرهای گوناگونی شده است. در دستور زبان فارسی معروف به پنج استاد، که از اولین دستورهای آموزشی و کلاسیک است و اساس بسیاری از کتابهای آموزشی بعدی قرار گرفته، آمده است: «هرگاه جمله به فعل "داشتن" تمام شده باشد و آن را به فعل "بودن" و "استن" تبدیل کنیم در آخر فاعل، لفظ "را" درآید و مسندالیه مبدل به مفعول گردد» (پنج استاد، ۱۳۶۶: ۲۳۴).

در دستور جامع نیز همین مطالب تکرار شده است (ر.ک. همایونفرخ، ۱۳۶۴: ۱۰۴۲). فرشیدورد بدرستی تصریح می‌کند که متمم‌هایی که در پهلوی و فارسی دری قدیم با نقش‌نمای پسین «را» ساخته می‌شده و پیش از مسندالیه می‌آمده‌اند، مفعول نیستند؛ مانند «بابک را پسریت» (فرشیدورد، ۱۳۵۱: ۲۵۸) و اضافه می‌کند که «گاهی نیز در این موارد مسندالیه در آغاز جمله می‌آمده و متمم بعد از فعل قرار می‌گرفته است؛ مانند یکی حاجبی بود خواریق را نام او طرماس» (همان: ۲۶۳).

در مورد فعل «بودن» نیز در این ساخت دو نظر مختلف وجود دارد: «برخی از آن به عنوان فعل ربطی یاد کرده‌اند» (ر.ک. نغزگوی کهن، ۱۳۹۵: ۱۸۶)؛ اما در بسیاری از دستورهای سنتی با توجه به معنی، آن را فعل غیر ربطی شمرده‌اند؛ از جمله فرشیدورد که در این مورد می‌گوید:

«است» و «بود» گاهی فعل تامند و در آن صورت «وجود دارد» و «وجود داشت» معنی می‌دهد؛ بنابر این جمله‌ای که می‌سازند در حکم جمله عادیست نه در حکم جمله‌هایی که با فعل ناقص ساخته می‌شوند؛ مانند «او را پسری بود» یا «مرا کتابیست» (فرشیدورد، ۱۳۵۱: ۲۷۰).

در مقابل این گروه، ابومحسوب معتقد است:

تعریف اشتباه آنها از مسند موجب این امر شده است؛ لذا این دستوریان ناچار شدند که فعل «بود» را به فعل دیگری تبدیل کنند و آن را از ساختار خود خارج نمایند و «وجود داشت» را به جای آن به کار ببرند؛ حال آنکه نه معنای روشن و دقیقی را می‌رساند و نه تکلیف خود کلمه «بود» روشن می‌شود (ابومحسوب، ۱۳۷۵: ۳۴).

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

در هر حالت، چه فعل این ساخت را «ربطی» یا «اسنادی» به شمار آوریم، چه «فعل وجودی» یا «فعل تام»، آنچه در این مقاله اهمیت دارد، ساختی است که در گذشته در زبان فارسی برای بیان «دارندگی» به صورت «گروه متممی + گروه نهادی + گروه فعلی مبتنی بر بودن» به کار می‌رفته است و مشابهت دارد با ساختی که در زبان استونیایی برای بیان مفهوم «دارندگی» به همین شکل مطابق الگوی «XVS» کاربرد دارد.

۲-۱-۲ ساخت بیان «دارندگی» در زبان استونیایی

در زبان استونیایی نیز دو نوع ساخت اساسی برای ایجاد جمله یا جمله‌واره وجود دارد: «ساخت بی‌نشان»^{۱۸} و «ساخت نشانه‌دار»^{۱۹}. این تقسیم‌بندی بر مقوله آغازین جمله مبتنی است که آیا فاعل آغاز است یا غیر آن. ساخت بی‌نشان یا فاعل آغاز را با الگوی «SVX» نشان می‌دهند که فاعل یا نهاد در ابتدای جمله قرار می‌گیرد و پس از آن فعل و در پایان هم عنصر سوم می‌آید که سازه‌ای غیر از فاعل است (Erelt, 2006: 254)؛ مانند

Ma	olen	noor. (Erelt, 2007: 98)
I:1SP	be:1SG	young:ADJ
من	هستم	جوان .

ساخت دوم یا «ساخت نشاندار»، که آن را «وارونه»^{۲۰} نیز می‌نامند با الگوی «XVS» نشان داده می‌شود. در این ساخت برخلاف ساخت پیشین، عنصر غیر فاعلی در آغاز جمله می‌آید و پس از آن فعل قرار می‌گیرد و نهاد (در صورت وجود) هماهنگ با آن فعل در پایان، پس از فعل قرار می‌گیرد (ر.ک. (Erelt, 2007: 100).

یکی از کاربردهای ساخت نشاندار یا وارونه «XVS» برای بیان مفهوم «دارندگی» است؛ گرچه امروزه در زبان استونیایی نیز مانند زبان فارسی، فعلهای «omama» و «evima» معادل «داشتن» فارسی و «have» انگلیسی وجود دارد که از آنها در ساختهای بی‌نشان «SVX» برای بیان مفهوم دارندگی استفاده می‌شود؛ مانند:

Jaan	omab	auto-t.
Jaan	evib	auto-t. (Erelt, 2007: 94)
Jaan:NOM	has-3SG	car-PRTV
جان	دارد	ماشین .

همانند زبان فارسی، که قبلاً اشاره شد در دوره‌های آغازین تکوین زبان فارسی، فعل «داشتن» و الگوی «SOV» برای بیان مالکیت کمتر کاربرد داشته است. در زبان استونیایی نیز تا اوایل قرن بیستم فعل مشخصی برای بیان مفهوم مالکیت به

کار نمی‌رفته و الگوی «SVX» در این مورد کاربرد نداشته است؛ اما در دهه آغازین قرن بیستم، کاربرد الگوی «SVX» با فعل «omama» در مفهوم «دارا بودن» و «مالک شدن» معادل «own» و «acquire» انگلیسی در راستای رشد و توسعه زبان استونیایی مطرح شد و در دهه دوم قرن بیستم فعل جعلی «evima» معادل «داشتن» فارسی و «have» انگلیسی از سوی «Johannes Aavik»، که به سامانگر زبان استونیایی مشهور است به زبان استونیایی راه یافت؛ ولی در آغاز، کاربرد گسترده‌ای پیدا نکرد تا اینکه در دهه پایانی قرن بیستم کاربرد دوباره این دو فعل نسبتاً گسترش یافت (ر.ک. Erelt, 2006: 259).

ساختی که به صورت گسترده در گذشته برای بیان «دارندگی» به کار می‌رفته است و امروز هم بسیار کاربرد دارد، الگوی «نشاندار» یا «وارونه» «XVS» است که در آن، سازه‌ای مشابه گروه متممی فارسی متشکل از «دارنده + پی‌بست نقش نما» در ابتدای جمله می‌آید؛ سپس فعل اسنادی یا ربطی و پس از آن «داشته» یا مملوک در نقش نهاد جمله قرار می‌گیرد و دقیقاً معادل ساخت کهنگرایی است که در زبان فارسی به کار می‌رفته است:

Mul	on	vend. (Moseley, 2008: 42)
I-ADESS	be:3SG	brother:NOM
on (for) me	is	a brother
مرا	است	برادری

در عبارت استونیایی، سازه «mul» معادل «on me» در انگلیسی است؛ اما در زبان فارسی دقیقاً معادل سازه «مرا» در ساخت کهنگرایی «دارندگی» قرار می‌گیرد و متشکل از «mu+I» است که «mu» شکل دوم ضمیر اول شخص مفرد در مفهوم «my»؛ اما در اینجا معادل «me» در انگلیسی و «من» در زبان فارسی است و «I» یکی از پی‌بست‌های زبان استونیایی است که در همراهی «mu» یا هر ضمیر و یا اسم می‌آید و معادل همان نقش نمای پسین «را» است که در زبان فارسی همراه ضمیر «من» می‌آید و مفهوم دارندگی و مالکیت را القا می‌کند.

سازه «on» فعل سوم شخص مفرد از مصدر «olema» معادل «است» فارسی و «is» انگلیسی و سازه «vend» اسم به معنی «برادر» در فارسی و «brother» در انگلیسی و روی هم معادل جمله

«مرا برادری است.»

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

اگر شکل دوم هرکدام از ضمایر بخش (ب) را در جای «mu» قرار دهیم، جمله‌هایی معادل قرینه آنها در زبان فارسی به شکل زیر پدید می‌آید:

Mu +l on vend.	مرا برادری است.
Su +l on vend.	ترا برادری است.
Ta +l on vend.	او را برادری است.
Mei +l on vend.	ما را برادری است.
Tei +l on vend.	شما را برادری است.
Nende+l on vend.»	آنها را برادری است.

(Moseley, 2008: 42)

اگر مالک به جای ضمیر، اسم خاص یا اسم عام باشد به همین نحو پی‌بست «l» به شکل دوم آن افزوده می‌شود؛ مانند اسم خاص «Jaan» که شکل دوم آن «Jaani» است در عبارتهای ذیل:

Jaani+l on vend.» (Erelt, 2007: 94)	
Jaan-ADESS be-3SG brother-NOM	
on(for) Jaan is a brother	
جان را است . برادری	

Jaani + l on auto.» (Erelt, 2006: 256)	
Jaan-ADESS be-3SG car-NOM	
جان را است ماشینی	

۱۸۱ برای زمان گذشته نیز فعل به سوم شخص مفرد «oli» معادل «بود» فارسی و «was» انگلیسی تبدیل می‌شود:

Mary+l oli vend .	
مری را بود . برادری	

در ساختار جمله استونیایی نیز مانند فارسی، صیغه مفرد یا جمع فعل، هماهنگ با گروه اسمی «داشته» است که نقش نهاد دارد؛ چنانکه اگر به جای «vend»، شکل جمع آن یعنی «vennad» در معنی «برادران» به کار رود، فعل هم در پی آن به سوم شخص جمع تبدیل می‌شود:

Mary+l olid vennad.	
مری را بودند . برادرانی	
Ta+l olid head sõbrad.(Lindstrom, 2010: 375)	
s/he-ADESS be-PST.PL3 good friend-PL	
او را بودند . دوستان خوبی	

۲-۲ ساخت بیان خوشایندی

مفهوم «خوشایندی» نیز بر یکی از احساسات انسانی مبتنی است از مفاهیم مشترک بین همه انسانها در زمانها و مکانهای گوناگون است که از دو عنصر اصلی شخص برخوردار از «خوشایندی» یا طالب یا دوستدار و موضوع مورد «خوشایند» یا دوست داشتنی و فعل پیوند دهنده بین آن دو، شکل می‌گیرد و بروز و ظهور آن در زبان بویژه در زبان فارسی و استونیایی بر دو قسم گزاره‌ای مبتنی است: الگوی مبتنی بر فعلهایی از قبیل «دوست داشتن» یا معادلهای آن، که با توجه به مقدار و شدت و ضعف احساس شخص دوست دارنده تغییر می‌کند و دیگری الگوی مبتنی بر فعل «خوش آمدن» و نظایر آن. در قسم اول، معمولاً شخص دوستدار یا طالب در نقش نهاد جمله آشکار می‌شود و در قسم دوم موضوع مورد خوشایند یا دوست داشتنی نهاد جمله قرار می‌گیرد که در این مقاله ساخت دوم مورد توجه است به صورت ذیل:

فارسی:	مرا	این کتاب	خوش آید.
استونیایی:	Mulle meeldib see raamat.		
مفهوم در انگلیسی:	I like this book.		

۲-۲-۱ ساخت بیان «خوشایندی» در زبان فارسی

در زبان فارسی برای بیان اظهار علاقه به چیزی، چند فعل وجود دارد که یکی از آنها «دوست داشتن» است. ساختار جمله بر دوست داشتن به شکل «SOV» یا «نهاد+ مفعول + فعل» مبتنی است؛ مانند

من کتاب خواندن را دوست دارم.

البته ساختهای دیگری با گروه‌های فعلی دیگر نیز هست که بیانگر مفاهیمی از قبیل «خوشایند بودن» و «دلپذیر بودن» و بر الگوی «SXV» مبتنی است؛ اما ساختار ویژه‌ای برای بیان «خوشایندی» بویژه در زبان فارسی دوران گذشته هست که مشابه و نظیر ساختاری است که امروزه در زبان استونیایی کاربرد دارد و بر الگوی «XSV» یا «گروه متممی+گروه نهادی+گروه فعلی» مبتنی است؛ مانند

مرا این سخن خوش آید.

در این ساخت نیز مانند ساخت «دارندگی» دو سازه اساسی وجود دارد: نقش نمای «را» و گروه فعلی «خوش آمدن» و در این ساخت نیز گروه متممی معمولاً در آغاز

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

جمله می آید.

خانلری با توجه به این ساخت و ساختهای مشابه آن با توجه به گروه متممی «مرا» و گروه فعلی «خوش آمدن» معتقد است: علاوه بر دو قسم فعل لازم و متعدی «در» فارسی، یک نوع سوم نیز وجود دارد که فعل به ظاهر گذرا است؛ یعنی مفعول می پذیرد؛ اما مفعول ظاهر در معنی فاعل است. او در مورد این قسم از افعال می گوید: «این گونه فعلها را از باب ناگذر می خوانیم؛ زیرا اگرچه به ظاهر متعدی است یعنی مفعول می پذیرد معنی آنها از نهاد نمی گذرد و به دیگری اثر نمی کند» (ر.ک. خانلری، ۱۳۶۵: ج ۱۷۶/۲-۱۸۱).

گفته خانلری در این گونه ساخت و اسم گذاری «مفعول در محل نهاد» در مورد سازه قبل از نقش نمای «را» پذیرفتنی نیست؛ چون بنابر طبقه بندی مقوله های نحوی، یک سازه در پیوند با یک فعل در یک جمله نمی تواند هم مفعول باشد هم نهاد و اصطلاحاً بین حالت های اسم، «منع جمع است و هرگز دو تا از آنها یکجا گرد نیایند» (خیامپور، ۱۳۴۴: ۳۶).

علاوه بر این نقش نمای «را» در این ساخت نیز مانند نقش نمای ساخت «دارندگی» معادل یکی از نقش نماهای پیشین و از مقوله حروف اضافه است و در همان متون گذشته نیز ساخت هایی وجود دارد که در آنها به جای «را» از نقش نمای پیشین معادل آن یعنی «به» استفاده شده است؛ مانند

«خایه و انجیر ... به دهندش خوش آمد» (مجله التواریخ والقصص، بی تا: ۳۰۷).

هم چنانکه امروزه نیز در برخی موارد این ساخت با تبدیل نقش نمای «را» به یکی از معادل های آن مانند «به» و «بر» کاربرد دارد؛ مانند «ائتلافی که به مذاق امریکا خوش نیامد» (مشرق، ۱۳۹۷).

بهار در باره این ساخت به نکته ای اشاره می کند که نشانگر این است که گروه اسمی قبل از نقش نما را نهاد عبارت نمی داند. او در کتاب سبک شناسی، گروه فعلی «خوش آمدن» را معادل «مقبول افتادن» به شمار می آورد و می گوید:

«سخن او شاه را خوش آمد؛ یعنی مقبول افتاد» (ر.ک. بهار، ۱۳۵۵: ج ۳۲۹/۱).

گفته بهار حاکی است که او «موضوع مقبول افتاده یا خوش آمده» یعنی گروه اسمی «سخن او» را نهاد جمله می داند که با اصل «هماهنگی نهاد و فعل در شخص و افراد و

جمع» نیز مطابقت دارد و لفظ «شاه» را متمم اجباری برای گروه فعلی «خوش آمدن». بنابر این الگوی ساختاری معمولی این گونه جملات در زبان فارسی به صورت «XSV» یا [گروه متممی (متشکل از اسم یا ضمیر + را) + گروه نهادی + گروه فعلی (خوش آمدن)] است؛ گرچه ممکن است بنابر ملاحظات بلاغی ترتیب همنشینی سازه‌ها به شیوه دیگری صورت پذیرد؛ مانند عبارت «این حدیثم چه خوش آمد» از حافظ که در آن، افزون بر آغازنشینی نهاد، نقش نمای «را» نیز بنابر ضرورت حذف شده است:

گروه نهادی	گروه متممی	گروه فعلی
این حدیث	م (= مرا)	چه خوش آمد

یا ممکن است در عبارت فعلی به جای «خوش» از «خوب» استفاده شود؛ مانند عبارت «بوی نیلوفر او را خوب آمد» برگرفته از بیت زیر از رودکی:

«کبت نادان بوی نیلوفر بیافت - خوبش آمد سوی نیلوفر شتافت» (رودکی-فرس ۳۵)

و به شکل زمان حال در عبارت زیر:

«سخت خوب آید این دو بیت مرا» (فرخی، ۴۲)

به همین صورت می‌توان از معادل‌های دیگر از قبیل «ناخوش»، «بد»، «سخت»، «عجب» برای القای مفهوم ناخوشایندی، کراهیت یا شگفتی استفاده کرد؛ مانند «و این قوم را سخت ناخوش آمدی وی را در آن درجه دیدن» (بیهقی، ص ۱۳۹). «ملک را این جواب عجب آمد» (عقد، ۸۶).

«امیر اسمعیل را این سخن سخت آمد» (عقد، ۵۶)؛ «مثال‌ها؛ نقل از خانلری، ۱۳۶۵: ج ۱۷۷/۲- (۱۷۸).

در زبان فارسی معاصر، ساخت با گروه فعلی «خوش آمدن» و استفاده از نقش نمای «به»-معادل «را»- گه‌گاه در گفته‌ها و نوشته‌های خبری و ادیبانه به کار می‌رود؛ مانند «اظهارات ماکرون درباره ترکیه به مزاج آنکارا خوش نیامد» (ایسنا، ۱۳۹۷). یا: «این فیلم به مزاج آقایان خوش نیامد» (باشگاه خبرنگاران جوان، ۱۳۹۱). اما به لحاظ کهنگرایی سازه «خوش آمدن»، غالباً ساخت دیگری به کار می‌رود که در آن علاوه بر تغییر نقش‌نما به جای گروه فعلی «خوش آمدن» نیز از عبارتهای دیگری همچون «خوشایند بودن» یا «دلپذیر بودن» استفاده می‌شود؛ مانند «نتیجه... برای بسیاری از کشورهای غربی خوشایند بود» (هانتز، ۱۳۹۰: ۶۸۸)

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

۲-۲-۲ ساخت بیان «خوشایندی» در زبان استونیایی

در زبان استونیایی نیز مانند زبان فارسی «برای بیان احساس علاقه‌مندی و یا دوست داشتن چیزی یا خوش آمدن از چیزی، افعال گوناگونی هست که برای ساخت جمله از الگوی «SVO» پیروی می‌کند؛ مانند فعل «armastama» (Kitsnik, 2012, 93)

S	+	V	+	O
Ma		armastan		sportida
I-NOM		like-1SG		sport-INF
من		دوست دارم		ورزش کردن را

در این جمله، «Ma» (ضمیر اول شخص مفرد) در نقش نهاد در آغاز جمله، سپس فعل «armastan» اول شخص مفرد که بیانگر احساس است و در پایان، «sportida» مصدر عمل مورد علاقه در نقش مفعول آمده است.

بجز این ساخت، ساخت دیگری برای بیان «خوشایندی» در زبان استونیایی هست که «با استفاده از مصدر «meeldima» مبتنی بر الگوی «XVS» ایجاد می‌شود» (Kitsnik, 2012, 93). در این ساخت نیز مشابه ساخت «دارندگی» بر خلاف الگوی بی‌نشان «SVO» «گروه متممی یعنی «X» در آغاز جمله، ساختاری وارونه به شکل «XVS» پدید می‌آورد» (Erelt, 2007: 93-94) که شبیه ساخت کهن‌گرایی است که در زبان فارسی برای بیان مفهوم خوشایندی و دلپذیری به کار می‌رود.

مصدر «meeldima» به معنی «خوشایند بودن» یا معادل «مقبول افتادن» است. برای استفاده از این فعل، شخصی که چیزی خوشایند اوست، همراه با پی‌بست «le» در آغاز جمله و فعل به صورت سوم شخص مفرد پس از آن و چیزی یا عملی که مورد خوشایندی است در پایان به عنوان نهاد این فعل می‌آید؛ مانند

Mulle	meeldib	see raamat(Erelt, 1995: 58)
I-ALLA	V-PRES.3SG	this book-S.NOM
for/to me	is likable	this book
مرا	خوش آید	کتاب این

«mulle» معادل «for/to me» در انگلیسی است (Moseley, 2008: 32)؛ اما در زبان فارسی معادل گروه متممی «مرا» در ساخت کهن‌گرایی «خوشایندی» و متشکل از «mu+lle» است که «mu» معادل «من» و «le» یکی از پی‌بست‌های یازده گانه معادل نقش‌نمای «را» در ساخت مشابه در زبان فارسی است که برای ایجاد گروه متممی به کار می‌رود.

«meeldib» فعل سوم شخص مفرد متشکل از بن فعل «meeldi» در معنی «خوشایند بودن» یا «دلپذیر بودن» به علاوه شناسه سوم شخص مفرد «b» است. «see» صفت اشاره و «raamat» اسم به معنی «کتاب» که از نظر شخص و شمار، هماهنگ با فعل «meeldib» و نهاد آن است. بنابر این هم از نظر ساخت کلی و هم از نظر سازه‌های تشکیل دهنده آن معادل جمله «مرا/این کتاب خوش آید» در زبان فارسی است. در این ساخت نیز مشابه ساخت «دارندگی» ممکن است ضمیر یا اسم دیگری در جایگاه «هسته گروه متممی» قرار بگیرد بدون اینکه در فعل و سازه بعد از فعل تغییری ایجاد کند؛ مانند

Mulle	meeldib	sport.	مرا ورزش خوش آید.
Sulle	meeldib	sport.	ترا ورزش خوش آید.
Talle	meeldib	sport.	او را ورزش خوش آید.
Meile	meeldib	sport.	ما را ورزش خوش آید.
Teile	meeldib	sport.	شما را ورزش خوش آید.
Neile	meeldib	sport.	آنها را ورزش خوش آید.

(Kitsnik, 2008: 93)

اما چنانچه اسم بعد از فعل به شکل جمع باشد، فعل نیز هماهنگ با آن به صورت سوم شخص جمع می‌آید:

Mulle	meeldivad	keeled
I-AllAT)	V-PRES.3Pl	language-S.NOM.Pl
for/to me	are likable	languages. (Ets, 1992: 99)
مرا	خوش آیند	. زبان‌ها

هم‌چنانکه در زبان فارسی گاه ممکن است گروه مصدری یا اسم مصدر، که خود از اقسام گروه‌های اسمی است در جایگاه نهاد به کار رود، مانند «مرا پشیمانی تو خوش نیامد» در زبان استونیایی نیز گروه مصدری به عنوان «فعل دوم» و فعالیت مورد خوشایند در جایگاه نهاد، بسیار کاربرد دارد؛ مانند «مصدرهای «elada» به معنی «زندگی کردن» و «jalutada» به معنی «قدم زدن» در عبارتهای زیر:

Mulle	meeldib	elada/jalutada.
		(Ets, 1992: 93)
مرا	خوش آید	قدم زدن / زندگی

در عبارت زیر، فعل «meeldis» سوم شخص مفرد در گذشته ساده معادل «خوش آمد» فارسی است:

_____ دو ساخت کهنگرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

See	meeldis	mulle(Erelt,2013: 199)
S.NOM	V.PAST.3SG	I-ALLAT
this	was likable	for/to me
این	خوش آمد	مرا

که دقیقا معادل عبارت «مرا این خوش آمد.» از مجمل‌التواریخ و القصص (ص ۲۴۰) است:

یا عبارت

Talle	meeldis	Tallinn.(Kitsnik,2008: 92)
او را	خوش آمد	(پایتخت استونی)تالین

که جز اختلاف نام شهرها، معادل عبارت ذیل از «فارسنامه ابن بلخی» است:
«انطاکیه خوش آمد او را» (ابن بلخی، ۱۳۸۴: ۹۴).

به لحاظ اینکه زبان استونیایی نیز مانند زبان فارسی از جهت چینش واژگان^{۲۱} جمله، آزاد است (Ehala,2006: 50)، بنابر دلایل کاربردی و بلاغی ممکن است ترتیب همنشینی سازه‌ها تغییر کند؛ مانند عبارتهای ذیل که برخلاف ساختهای پیشین، گروه متممی به بعد از فعل منتقل شده است:

See	meeldib	mulle	väga.
S	V-3SG	I-ALLAT	ADV
this	is likeable	for/to me	very.
این	خوش آید	مرا	سخت .
Vihm	meeldis	mulle.(Moseley,2008: 123)	
S.NOM	V-PAST.3SG	I-ALLAT	
Rain	was likable	for/to me	
باران	خوش آمد	مرا	

۳. نمونه‌هایی از ساختهای مشابه دیگر

علاوه بر دو ساخت مورد بحث، ساختهای دیگری در حوزه صرف و نحو زبان استونیایی معاصر کاربرد دارد که اجزا و نظام همنشینی سازه‌های آنها مشابه ساختار معادل آنها در زبان فارسی است؛ از قبیل

۱-۳ ساخت واژگان مرکب: منظور از واژه مرکب، واژه ای است که از دو یا سه تکواژ مستقل تشکیل شده باشد. در زبان استونیایی همچون زبان فارسی، «می‌توان از همنشینی دو یا سه واژه یا تکواژ مستقل، واژه تازه ساخت» (Moseley,2008:35)؛ مانند واژه مرکب «onupoeg» (پسرعمو)، متشکل از دو واژه «onu» (عمو) و «poeg» (پسر)

یا واژه مرکب «loomaeda» (باغ وحش) از دو واژه «loom» (حيوان) و «aeda» (باغ). در این مثالها، ترتیب همنشینی سازه‌ها با معادل آنها در زبان فارسی عکس یکدیگر است؛ اما در برخی از واژگان مرکب حتی ترتیب همنشینی سازه‌ها نیز مشابه زبان فارسی است؛ مانند

«külmkapp» (یخچال، سردخانه) از «kulm» (سرد) و «kapp» (گنج، قفسه، کمد) یا نام برخی از اعداد، مانند «kakssada» (دو صد = دوست) متشکل از «kaks» (دو) و «sada» (صد).

۲-۳ ساخت برخی از گروه‌های اسمی تشکیل شده از صفت پیشین + اسم، مانند صفت شمارشی + اسم؛ مانند «kaks poega» (دو پسر) بر ساخته از «kaks» (دو) و «poeg» (پسر)

صفت پرسشی + اسم؛ مانند «mitu onu» (چند عمو) از «mitu» (چند) و «onu» (عمو) صفت مبهم + اسم؛ مانند «natuke raha» (اندکی پول) از «natuke» (اندکی، کمی) و «raha» (پول) (برای مثالها ر.ک. 2019:24-51 Iives)

۳-۳ گروه اسمی معادل ساخت کهن‌گرای «مضاف الیه + را + مضاف»؛ مانند

Emal pea valutab.
for mother head ache = Mother's head is aching. (Erelt, 1996:59)
مادر را سر درد می‌کند. = درد می‌کند سر مادر را

یا عبارت زیر، معادل فارسی «مرا شکم تهیست» که علاوه بر مشابهت ساختار نحوی عبارت، همگونی واژه «tühi» با معادل فارسی آن، «تهی» در معنی خالی قابل توجه است.

mul on kõht tühi.
for me is stomach empty = I am hungry (Kitsnik, 2012:258)
مرا شکم تهیست = تهی شکم است مرا

۴-۳ ساختار جمله‌های وجودی (جمله‌های مبتنی بر فعل بودن و دال بر وجود چیزی در جایی): در زبان استونیایی برای بیان وجود موجودی در جایی دو ساخت وجود دارد که از نظر کاربردی، مفهوم آنها مختلف است. ساخت بی‌نشان یا فاعل آغاز و ساخت نشاندار یا مکان‌آغاز. ساخت فاعل آغاز، مانند جمله زیر، که نهاد در ابتدای جمله آمده است و پس از آن فعل بودن و در پایان متمم قیدی دال بر مکان در معنی «سگ در باغ» است.

Koer on aias.
The dog is in the garden. (Kalnača, 2019:57)
سگ هست در باغ

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

اما در ساخت بی‌نشان یا مکان‌آغاز، متمم قیدی در ابتدای جمله قرار می‌گیرد و پس از آن فعل بودن و در پایان، نهاد جمله که حالت نکره دارد واقع می‌شود؛ مانند

Aias on koer.
in garden is dog = There is a dog in the garden. (Kalnača, 2019:57)
در باغ سگ است

جمله دوم معادل عبارت کهن‌گرای «اندر باغ سگی هست» که در فارسی معاصر گفته می‌شود: «سگی در باغ است» به مفهوم «در باغ سگی وجود دارد».

۳-۵ جمله‌های دال بر نیاز، ضرورت یا اجبار: ساختار این گونه جمله‌ها مانند جمله‌های بیانگر دارندگی است با این اختلاف که بعد از فعل بودن واژه 'vaja' قرار می‌گیرد که بیانگر مفهوم نیاز است؛ مانند

Mul on vaja natuke süüa.
for me is need little food ;I need some food (Erelt, 2013:33)
غذا کمی نیاز هست مرا

معادل عبارت کهن‌گرای «مرا نیاز است به مقداری غذا» در معنی «من به مقداری غذا نیاز دارم».

۴. نتیجه

گرچه دو زبان فارسی و استونی از دو خانواده زبانی متفاوت هستند، ساختهای همسان فراوانی در دو زبان وجود دارد. آنچه در این همسانی برجسته می‌نماید، این است که بیشتر ساختهای امروزی زبان استونیایی با ساختهای قدیمی زبان فارسی همانند است که از بین آنها دو الگوی ساخت جمله در هر کدام از این دو زبان وجود دارد که هم در ساخت کلی و هم در سازه‌ها مشابه ساخت متناظر خود در زبان دوم است از دوساخت مورد نظر که یکی برای بیان «دارندگی» و دیگری برای بیان «خوشایندی» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

برای بیان مفهوم «دارندگی» در هر دو زبان، یک نوع الگوی جمله‌سازی به صورت «XSV» یا «XVS» وجود دارد که هم از لحاظ ساخت کلی و هم از نظر اجزا متناظر و مشابه هستند؛ به بیان دیگر هر دو ساخت متشکل از سه «سازه» اساسی «گروه متممی»، «گروه نهادی» و «گروه فعلی» است که در هر دو زبان، گروه متممی به شکل «اسم یا ضمیر + نقش‌نمای پسین» و گروه فعلی برآمده از مصدر «بودن» است.

ساختار بیان خوشایندی نیز در هر دو زبان هم از لحاظ اجزا و هم از لحاظ کل ساختار بر الگوی «XSV» یا «XVS» و متشکل از سه «سازه» اساسی «گروه متممی»، «گروه نهادی» و «گروه فعلی» مشابه و مبتنی است. در این ساخت نیز در هر دو زبان، گروه متممی «اسم یا ضمیر + نقش نمای پسین» و گروه فعلی «خوش آمدن» مشابه و معادل دیگری است.

تنها ویژگی متفاوت این دو ساخت در دو زبان، دوره‌های کاربرد آنها است؛ یعنی این ساختها در زبان فارسی به دوره‌های گذشته آن مربوط است؛ اما در زبان استونیایی به زبان معیار امروز متعلق است و در گفتار و نوشتار مردم به کار می‌رود که عادی به نظر می‌رسد؛ چراکه زبان فارسی به لحاظ گستردگی محیط و عوامل دیگری مثل موقعیت جغرافیایی بیشتر در معرض تغییر و تحول بوده است.

گرچه با وجود اندک تشابهی بین دو زبان نمی‌توان در مورد هم اصل بودن آنها حکم کرد به لحاظ اینکه تشابه در ساختها غیر از تشابهات واژگانی و سازه‌ای است که ممکن است حاصل تصادف یا وامگیری باشد در صورتی که بسامد تشابهات ساختاری گسترش یابد، فرض پیوند خویشاوندی دو زبان تقویت می‌شود. علاوه بر این، وجود چنین ساختهای همگون در دو زبان می‌تواند نکته دیگری باشد در تأیید فرضیه کسانی که شاخه زبانهای هند و اروپایی و شاخه زبانهای اورالیک را از یک اصل به نام زبانهای هند و اورالیک (Indo-Uralic)^{۲۲} می‌دانند.

پی‌نوشتها

۱. زبان استونیایی زبان حدود یک میلیون و دویست و هشتاد و شش هزار نفر از مردم کشور استونی است که پس از فروپاشی شوروی سابق و استقلال دوباره کشور استونی در سال ۱۹۹۰-۱۹۹۱ به عنوان زبان ملی آن رسمیت یافت (ر.ک. Sutrop, 2015: 8). برای آگاهی بیشتر درباره وضعیت زبان استونیایی و پیشینه آن ر.ک: (Verschik, 2005).

2. Robert Lado (1915-1995)

۳. «Alexander Griboyedov» (۱۸۲۹-۱۷۹۵) نویسنده، شاعر و سیاستمدار روسیه

۴. «Tartu»، دومین شهر بزرگ کشور استونی

۵. «Finnic»، فینیک شاخه فنلاندی از خانواده زبانهای اورالیک و شامل زبان فنلاندی و استونی و لاپ (مردمانی در بخشی از شمال سوئد و نروژ و فنلاند و شمال غربی روسیه) است.

۶. «Uralic» زبانهای اورالیک (خانواده‌ای از زبانهای شمال آسیا و اروپا که شامل بیش از ۳۰ زبان

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

می‌شود و زبانهای فنلاندی و مجارستانی و استونیایی از مشهورترین آنها است).
۷. در مورد نفوذ و تأثیر زبان و فرهنگ یونانی ر.ک. سیاهپوش، ۱۳۹۳؛ در مورد حمله اعراب و تأثیر آن بر زبان فارسی ر.ک. زرین کوب، ۱۳۷۸، ص ۷۹-۱۲۶؛ و تأثیر حمله مغول ر.ک. جوینی، ۱۳۹۱، ص ۱۱۵ و ۱۱۶

8. Estonian Institute

9. possession

10. pleasantness

۱۱. case ending. تکواژی است که در پایان واژه و متصل به آن قرار می‌گیرد و حالت و نقش آن را مشخص می‌کند.

۱۲. از حروف اضافه استونیایی می‌توان به «pärast» و «kuni» اشاره کرد که به ترتیب معادل «بعد از» و «تا» در زبان فارسی و «after» و «until» در انگلیسی است (Moseley, 2008: 52).

۱۳. عبارت مشهوری است در زبان استونیایی که می‌گوید: استونیایی نه جنسیت (مذکر و مؤنث) دارد نه آینده (زمان آینده) (ر.ک. <https://keelest.estinst.ee/en/estonia-and-language/>).

۱۴. برای به دست آوردن شکل کوتاه ضمائر، حرف دوم و سوم ضمائر اصلی را حذف می‌کنند.

15. possessor

16. possessee

۱۷. منظور از این دوره، بنابر تقسیم بندی خانلری اشاره می‌کند به: دوره رشد و تکوین فارسی دری از قدیمترین آثار بجا مانده فارسی دری بعد از اسلام تا اوایل قرن هفتم هجری (ر.ک. خانلری، ۱۳۶۵: ج ۳/۱).

18. unmarked

19. marked

20. inverted

21. word order

۲۲. عنوان «هند و اورالیک» نامی است برای فرضیه منشأ خانواده زبانهای هندو اروپایی و زبانهای اورالیک که در سال ۱۹۲۷ از سوی «Hannes Sköld» معرفی شد. این زبان فرضی که ابتدا به وسیله زبانشناسانی چون «دانیل یوروپائوس» و «ویلهلم تامسن» در قرن نوزدهم مطرح شده بود در قرن بیستم به وسیله زبانشناسان متعددی از قبیل «هولگر پدرسن»، «یورن کولیندر» و «فدریک کورتلاند» مورد بحث و بررسی قرار گرفت بویژه «فدریک کورتلاند»، زبانشناس هلندی، پس از تحقیقات تطبیقی گسترده‌ای که انجام داد به این باور رسید که زبانهای هند و اروپایی، شاخه‌ای از هند و اورالیک است که تحت تأثیر زبانهای قفقازی شکل گرفته است.

کورتلاند در مورد محل زندگی گویشوران اولیه هند و اورالیک بیان می‌کند که اقامتگاه اصلی هند و اورالیک‌زبانان اصلی در شمال دریای خزر بوده است که پس از منشعب شدن، هرگروه به

سویی روانه شدند؛ از جمله گروهی که به سمت غرب و شمال غربی حرکت کردند، قبل از مهاجرت به سوی منطقه شمال دریای سیاه، زبانشان با زبانهای شمال غربی قفقاز در هم آمیخت و مبنایی شد برای پدید آمدن زبان اولیه هند و اروپایی (رک. Kloekhorst, 2008: 89).

فهرست منابع

- ابن بلخی؛ (۱۳۸۵) *فارسانامه*؛ تصحیح گای لیسترانج و رینولد آلن نیکلسون، تهران: اساطیر.
- ابوالقاسمی، محسن؛ (۱۳۷۳) *تاریخ زبان فارسی*؛ تهران: سمت.
- ابومحبوب، احمد؛ (۱۳۸۱) *ساخت زبان فارسی*؛ چ دوم، تهران، میترا.
- ایسنا (خبرگزاری دانشجویان جوان)؛ «<https://www.isna.ir/news/97060703611>»؛ ۷ شهریور ۱۳۹۷.
- باشگاه خبرنگاران جوان؛ «<https://yjc.ir/fa/news/41622719>»؛ ۲۷ آبان ۱۳۹۱.
- بهار (ملک الشعر)، محمدتقی؛ (۱۳۵۵) *سبک شناسی*؛ ۳ جلد، چ چهارم، تهران: امیرکبیر.
- بیگدلی، غلامحسین؛ (۱۳۶۰) «نسخ خطی فارسی در غازان و تارتو و ج دوم صحاح العجم»، *آینده*، س هفتم، ش ۸، ص ۶۲۶-۶۳۰.
- پنج استاد؛ (۱۳۶۶) *دستور زبان فارسی*؛ به کوشش امیر اشرف الکتابی، چ چهارم، تهران: اشرفی.
- جوینی، علاءالدین عطاملک محمد؛ (۱۳۹۱) *تاریخ جهانگشای جوینی*؛ تصحیح محمد قزوینی، با نظارت پرویز بابایی، چ دوم، تهران: نگاه.
- خانلری (ناتل)، پرویز؛ (۱۳۶۵) *تاریخ زبان فارسی*؛ ۳ جلد، چ جدید، تهران: نشر نو.
- زرین کوب، عبدالحسین؛ (۱۳۷۸) *دو قرن سکوت*؛ سرگذشت حوادث و اوضاع تاریخی ایران در دو قرن اول اسلام از حمله عرب تا ظهور دولت طاهریان، چ نهم، تهران: سخن.
- سیاهوش، سید ابوتراب؛ (۱۳۹۳) «هلنيسم و نقش آن در فرهنگ ایران پیش از اسلام»، *جامعه پژوهی فرهنگی*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، س پنجم، ش چهارم، ص ۳۷-۵۸.
- صادقی، علی اشرف؛ (۱۳۴۹) «حروف اضافه در فارسی معاصر»، *نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز*، ش ۹۵ و ۹۶، ص ۴۴۱-۴۷۳.
- صادقی، علی اشرف؛ (۱۳۴۹) «را در زبان فارسی امروز»، *نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی تبریز*، س ۲۲، ش مسلسل ۹۴، ص ۹-۲۲.
- صادقی، علی اشرف و ارژنگ، غلامرضا؛ (۱۳۵۸) *دستور سال چهارم آموزش متوسطه عمومی فرهنگ و ادب*، تهران: وزارت آموزش و پرورش.

_____ دو ساخت کهن‌گرا در زبان فارسی و مشابه آنها در زبان استونیایی «دارندگی» و «خوشایندی»

فرشیدورد، خسرو؛ (۱۳۵۱) «ساختمان جمله فعلی و تحول آن در زبان فارسی»، *مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان*، دوره اول، ش ۸: ص ۲۵۶-۲۹۹.

فرشیدورد، خسرو؛ (۱۳۸۲) *دستور مفصل امروز*، تهران، سخن.

مشرق؛ «<http://mashreghnews.ir/news/869673>»، ۸ تیر، ۱۳۹۷.

مجمّل التواریخ و القصص؛ (بی تا) تصحیح ملک الشعراء بهار، چ دوم، تهران: کلاله خاور. نغزگوی کهن، مهرداد؛ (۱۳۹۵) «بیان مالکیت در فارسی نو»، *دستور* (ویژه نامه فرهنگستان)، ش ۱۲: ص ۱۷۱-۱۹۲.

هانتر، شیرین و دیگران؛ (۱۳۹۰) *اسلام در روسیه* (سیاست‌های هویتی و امنیتی)، ترجمه الهه کولایی و دیگران، تهران: نشر نی.

همایونفرخ، عبدالرحیم؛ (۱۳۶۴) *دستور جامع زبان فارسی*؛ به کوشش رکن‌الدین همایونفرخ، تهران: علمی.

وحیدیان کامیار با همکاری غلامرضا عمرانی؛ (۱۳۷۹) *دستور زبان فارسی* (۱)؛ تهران: سمت.

Carpelan, Christian & Asko Parpola & Petteri Koskikallio (eds.); (2007) *Early Contacts between Uralic and Indo-European; Linguistic and Archaeological Considerations*, (Papers presented at an international symposium held at the Tvärminne Research Station of the University of Helsinki, 1999), 2nd edition, Helsinki: Finno-Ugric Society.

Ehala, Martin; (2006) 'The Word Order of Estonian: Implication to Unuversal Language', *Journal of Universal Language* 7: 49-89.

۱۹۴ Erelt, Mati (As Editor in Chief) & Tiiu Erelt, Henn Saari, Ulle viks; (1995) *Eesti Keele Grammatika I (Morfplöogia Sonamoodustus)*, Tallinn, Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut, 1995.

Erelt, Mati; *Eestonian-Typological studieas I*, Tartu: University of Tartu.

Erelt, Mati & Metslang, Helle; (2006) 'Estonian Clause Patterns--from Finno-Ugric to Standard Average European', *Linguistica Uralica* XLII (4): 254-266.

Erelt, Mati; (2007) *Estonian Language*; 2nd edition, Tallinn: Estonian Academy Publisher.

Erelt, Mati; (2013) *Eesti Keele Lauseopetus*, Tartu: Tartu Ulikool.

Ets, Tiina Kaia; (1992) *Estonian; language competencies for Peace Corps volunteers in the Republic of Estonia*, Washington, Peace Corps of the United States.

Hakyung, Jung; (2011) *The Syntax of the Be-Possessive, Parametric variation and surface diversities*, *Linguistik Aktuell/Linguistics*

-
- Today (LA), Volume 172, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Heine, Bernd;(1997) Cognitive Foundations of Grammar, Oxford: Oxford University Press.
- Kalnača, Andra & Lokmane, Ilze & Metslang, Helena;(2019) "Subject Case Alternation in Latvian and Estonian existential clauses", *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat Estonian Papers in Applied Linguistics* , 15, 53-82
- Kitsnik, Mare & Kingisepp, Leelo;(2012) Teach yourself Estonian, US: Mc Graw-Hill Companies.
- Kloekhorst, Alwin;(Spring/Summer 2008) "Some Indo-Uralic Aspects of Hittite", *The Journal of Indo-European Studies*, Volume 36, Number 1 & 2 , 88-95
- Lindstrom, Liina & Tragel, Ilona;(2010) The Possessive Perfect Construction in Estonian, *Folia Linguistica*, December; <https://www.researchgate.net/publication/275684874>.
- Iives, Marja;(2019) Estonian Language(Training materials), Estonia, Tallinn, Siseministeerium.
- Moseley, Christopher;(2008) Colloquial Estonian (The Complete course for Beginners), London, Routledge.
- Sutrop, Urmas;(2015) Estonian Language, 5th edition, Tallinn: Estonian Institute.
- Verschik, Anna;(2005) 'The language situation in Estonia', *Journal of Baltic Studies*, 36:3: 283-316.
- Vihma, Helgi;(2011) 'On the Origin of the Ideas of Estonian Language Reformer Johannes aavik', *Baltic Journal of European Studies*, Tallinn, University of Technology, Vol. 1, No. 1(9), 2011, 326-344.

